

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9767-9520>

Кучик О. С., Львівський національний університет імені Івана Франка

ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ БЕЗПЕКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ

Діяльність інститутів багатостороннього співробітництва у безпековій сфері є доволі актуальним питанням сучасних міжнародних відносин з огляду на стрімкі зміни у розвитку як двостороннього, так і багатостороннього співробітництва між державами. Зміна пріоритетів та завдань формують як нову якість міждержавного співробітництва, так і появу «нових» геополітичних устремлінь держав на міжнародній арені. Питання реформування та адаптації міжнародних організацій стає одним з важливих для збереження присутності міжнародних організацій як інституцій та механізму регулювання режимів співпраці.

Сьогодні система міжнародних відносин як складна багатокомпонентна макросистема переживає кардинальні зміни з огляду на наростання як регіонального протистояння, так і регіонального суперництва, підвищення рівня конфліктогенності як на регіональному, так на глобальному рівні, наростанню проблем як глобального, так і регіонального масштабу в різних сферах міждержавного співробітництва. Відтак, можна висловити припущення про загострення (актуалізацію) питання ефективного функціонування міжнародної системи безпеки, покликаній гарантувати стабільність та мирний характер міждержавного співробітництва із застосуванням різних механізмів як двостороннього, так і багатостороннього співробітництва. Звідси можна стверджувати, що одним з дієвих механізмів системи міжнародної безпеки як механізм колективної дії залишаються міжнародні організації, котрі працюють у сфері безпеки.

Аналіз діяльності організацій засвідчує актуальність питання адаптації організацій до нових викликів та загроз, а також необхідність розробки дієвих механізмів реформування діяльності таких інституцій до сучасної системи міждержавного співробітництва у безпековій сфері.

Сучасний стан розвитку міжнародної співробітництва загалом та міжнародних інституцій багатостороннього співробітництва засвідчує невідповідність існуючому міжнародному порядку. Новітні тенденції геополітичного протистояння на міжнародній арені, спроба відновлення гегемонії через регіональне протистояння та глобальне суперництво спричинило створення ситуації невідповідності структури та механізмів узгодження інтересів та суверенних прав держав на міжнародній арені. Відтак, наростаюча загроза миру у світі зумовлює необхідність подальшого глибокого аналізу шляхів врегулювання протиріч та необхідність адаптації (реформування) як підходів до діяльності, так і функціонування міжнародних організацій та міжнародних режимів у відповідності з новими умовами. Водночас питання реформування міжнародних організацій як структурно, так і по суті, залишається важливим елементом розробки та переосмислення для міжнародно-політичної науки.

Ключові слова: міжнародна безпека, міжнародні організації, адаптація, реформування, система ООН.

Сучасний стан розвитку системи міжнародних відносин викликає широку дискусію як серед вітчизняних, так і зарубіжних дослідників з огляду на появу чи актуалізацію в міжнародно-політичній науці комплексу питань подальшого формування як міжнародного порядку загалом, так і його складових елементів зокрема. Сьогодні система міжнародних відносин як складна багатокомпонентна макросистема переживає кардинальні зміни з огляду на наростання як регіонального протистояння, так і регіонального суперництва, підвищення рівня конфліктогенності як на регіональному, так на глобальному рівні, наростанню проблем як глобального, так і регіонального масштабу в різних сферах міждержавного співробітництва. Відтак, можна висловити припущення про загострення (актуалізацію) питання ефективного функціонування міжнародної системи безпеки покликаній

гарантувати стабільність та мирний характер міждержавного співробітництва із застосуванням різних механізмів як двостороннього, так і багатостороннього співробітництва. Звідси можна стверджувати, що одним з дієвих механізмів системи міжнародної безпеки як механізм колективної дії залишаються міжнародні організації, котрі працюють у сфері безпеки. Відтак питання адаптації до нових умов діяльності та ефективного функціонування видається доволі актуальною проблемою, котра потребує глибокого аналізу та відповідної наукової розробки. Особливо це стає актуальним в умовах появи нових факторів впливу та активізацією міжнародних акторів у прагненні до перерозподілу ролей у системі міжнародних відносин, яка доволі часто пов'язується з категоріями безпеки як у вимірі національному, так і міжнародному.

З огляду на це, центральною метою даної статті є аналіз стану міжнародної безпеки через призму новітніх викликів та загроз у безпековій сфері та спроба виокремлення шляхів адаптації міжнародних безпекових інституцій до процесів трансформації міжнародної системи безпеки.

Важливим елементом такого аналізу має стати діяльність міжнародних інститутів безпеки, які утворюють архітектуру безпеки як на регіональному, так і глобальному рівні. Центральним елементом у даному контексті виступає Організація Об'єднаних Націй та організації, створені в силу регіональних особливостей міждержавного співробітництва, як ОБСЄ, НАТО, ОДКБ, Африканський Союз, Ліга арабських держав тощо з метою забезпечення мирного розвитку співпраці на міждержавному рівні та уникнення воєн і врегулювання конфліктів.

Водночас, перш ніж говорити про ефективність функціонування інститутів багатостороннього співробітництва в сучасних умовах, доцільним видається поглянути на міжнародні інституції з погляду теоретичного підходу, який розглядає міжнародну організацію як міжнародний режим, як систему взаємопов'язаних елементів, функціонування якої зорієнтовано на реалізацію спільної політики держав на міжнародній арені.

В більшості багатосторонні відносини розглядаються з точки зору анархічної моделі міжнародної політики, в якій держава відіграє роль основного актора, а влада – головного організаційного принципу. Анархічної, проте такої, «що не відчуває нестачі правил та норм» [12]. Значна кількість вчених-дослідників багатосторонніх відносин намагались пояснити структуру міжнародних правил, появу та розвиток міжнародних систем, оскільки зміни в міжнародній обстановці впливають та змінюють такі системи та інститути. Інституційний підхід базується на засаді того, що багатосторонні відносини відіграють важливу роль в міжнародній політиці. Багатосторонні відносини несуть стабільність, взаємність у міждержавних відносинах та передбачуваність поведінки учасників. Вони є необхідними, оскільки кожна держава має слабкі місця, всі вони залежні одна від одної, а з принесених такими відносинами суспільних благ країни прагнуть отримувати вигоду, тим самим підштовхуючи їхній подальший розвиток. Навіть найпотужніші держави не спроможні досягти безпеки, як внутрішньої, так і зовнішньої, а також економічного процвітання в ізоляції або односторонньо, і з цієї причини міжнародна система опирається на мережу режимів, угод та міжнародних організацій.

Звідси поняття міжнародного режиму можна окреслити як сукупність явних та неявних принципів, норм, правил та процедур прийняття рішень, на яких у сфері міжнародних відносин сходяться прагнення акторів [11]. Інститути – це незмінна сукупність правил, що обмежують діяльність, формують прагнення та визначають ролі [7]. І, нарешті, багатосторонні відносини – це типова інституційна форма міжнародних відносин..., яка регулює відносини між трьома та більше державами на основі узагальнених принципів поведінки, тобто принципів, що визначають відповідну поведінку акторів у тій чи іншій сфері, незважаючи на певні інтереси сторін чи стратегічні необхідності, які можуть з'явитись у певних обставинах [16, 11].

З даних визначень можна вивести декілька висновків. Принципи багатосторонніх відносин «логічно тягнуть за собою рівність усіх членів об'єднання у їхній поведінці» [16, 10-11]. Іншими словами, члени багатосторонньої домовленості повинні дотримуватись єдиних, без виключень, правил з усіх питань, що відносяться до сфери компетенції такої домовленості, і не дискримінувати будь-якого іншого члена. Окрім цього, багатосторонні відносини включають в себе цілком виправдане прагнення того, що Кеохейн називає «розсіяною взаємністю», згідно якої кожна держава-член прагне отримувати приблизно рівноцінну вигоду впродовж певного часу, проте не обов'язково в кожному випадку чи після кожного прийнятого рішення [9]. Також Кеохейн продемонстрував, що багатосторонні інститути відіграють важливі для держав ролі, зменшуючи витрати на створення, контроль та забезпечення виконання правил (операційні витрати), а також надаючи інформацію та полегшуючи створення реальних для виконання зобов'язань [8].

Зрозуміло, ці відомі та загальноприйняті визначення режимів, інститутів та багатосторонніх відносин стосуються не лише офіційних міжнародних організацій, а поняття багатосторонніх відносин не слід плутати чи прив'язувати виключно до міжнародних організацій. Подібна різниця є суттєво важливою для того, щоб розмежовувати тему кризи в кожній окремо взятій міжнародній організації. Варто повторити, що загальний принцип багатосторонніх відносин відрізняється від його специфічних форм, наприклад, міжнародних організацій, які є цілком недавнім явищем (а, згідно Руггі, «відносно незначної важливості», особливо у сфері безпеки [16, 8]). Криза міжурядових міжнародних організацій зовсім не означає кризи загального принципу багатосторонніх відносин, незважаючи на спроби деяких дослідників їх ототожнити. Водночас, враховуючи сучасний стан міжнародної системи загалом та системи міжнародної безпеки зокрема, можна бачити наявність кризи ефективності міжнародних безпекових інститутів у реалізації задекларованих цілей та дотримання загальноприйнятих принципів.

Важко у цьому ключі заперечити факт трансформації міжнародної системи та процес перерозподілу могутності та переосмислення нового міжнародного порядку, який формується сьогодні. Завершення «канікул біполярності», прагнення держав до перерозподілу ролей у міжнародній політиці не може не зачепити таких чутливих сфер світової політики, як міжнародна безпека у глобальному та локальному чи регіональному сенсі. Сьогодні ми спостерігаємо геополітичну боротьбу за домінування на регіональному рівні практично на всіх континентах. Чи не найбільшим театром такої геополітичної боротьби виступає євразійський континент, де в силу різних обставин зіштовхуються інтереси як ЄС з одного боку, так і Китаю, Росії та Сполучених Штатів Америки котрі стали помітними центрами впливу. Переслідуючи дещо відмінні цілі політики, ці міжнародні актори, серед іншого, концентрують свою увагу на безпековій сфері, яка стала надзвичайно чутливою до різного роду претензій на регіональне і глобальне лідерство, зокрема з боку Росії, для якої чи не найхарактернішим став розвиток реконструктивних прагнень реваншу та «відновлення могутності часів Радянського Союзу».

Водночас така логіка і зрозуміла, її все ж ускладнює вроджений парадокс міжнародної політики. Всі держави у сучасному світі залежать від багатосторонніх відносин на засадах регулярності, взаємності та вигідності у міжнародній системі. Проте міжнародна система по своїй суті анархічна. Держави відрізняються за силою, політичними поглядами та інтересами. Вони є суверенними, а тому в основному керуються власними інтересами, які інколи можуть не збігатись. Відносна влада лідерів та гегемонів – незмінно головних спонсорів міжнародних режимів – зростає та спадає, і вони також відчують негативні зміни в балансі затрат-вигод, що пов'язані з міжнародними режимами.

Отже, по-суті багатосторонні домовленості – це відображення динаміки та процесів міжнародної влади. Це не означає, що офіційні чи неформальні багатосторонні інститути є неефективними чи неважливими, або втрачають ефективність у мінливих обставинах міжнародного оточення. Мова йде радше про те, що на їхню діяльність впливає гостра необхідність зміни конфігурації міжнародної влади, а також конфлікти, які існують у міжнародній системі в цілому. На міжнародні домовленості постійно чиниться тиск. Саме тому вчені-інституціоналісти хотіли продемонструвати, що окрім базових стимулів заснування багатосторонніх інститутів, такі договори продовжують існування з цілого ряду причин, навіть коли обставини, що призвели до появи інституту, змінилися [10]. Руггі додає, що тривалість дії багатосторонніх домовленостей залежить, передусім, від внутрішньодержавного середовища, в якому розвивається їхня підтримка [16, 3].

Варто також зауважити, що питання необхідності реформування міжнародних інститутів у сфері безпеки не нове. Ця дискусія ведеться від створення системи ООН та міжнародних організацій з підтримання миру. Початок XXI століття – не виняток. Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй Кофі Аннан у листопаді 2003 року зазначив, що «минулий рік розхитав основи колективної безпеки та підірвав впевненість у можливості колективної відповіді на наші спільні проблеми та виклики. Також він показав глибокі розходження в поглядах щодо обсягу та природи викликів, з якими ми зіштовхнулись і, вірогідно, ще не раз зіштовхнемось у майбутньому» [3]. Його слова повторюють висновки багатьох інших політичних та наукових діячів. Багато міжнародних норм та інститутів зіштовхнулись з певними проблемами, і доказів цьому більш ніж достатньо. Сполучені Штати та їх союзники 2003 року розпочали війну проти Іраку без будь-яких повноважень з боку Ради безпеки. Багато хто скаржився на те, що без відповідної санкції ООН така війна вважалась незаконною, тоді як інші звинувачували ООН в очевидній неспроможності покласти край загрозі Іраку та порушенням резолюцій Ради безпеки: «Рада безпеки не змогла досягти домовленості стосовно Іраку» [4]. Війна розгорнулась вслід за такими ж суперечливими військовими діями НАТО

в Косово 1999 року. Ці та інші події деякі спостерігачі пояснювали тим, що наймогутніші держави перейшли на спеціалізовану «коаліційну» модель військових дій. Деякі країни відкрито піддають сумніву встановлені правила використання військової сили (лише при самообороні, колективній самообороні, або згідно статті 7 Статуту ООН) і вважають, що для протидії прихованим загрозам у мінливій стратегічній обстановці необхідно створити превентивну силу поза рамками структури ООН. Проведення таких операцій з підтримання миру в контексті міжнародної легітимності викликають також появу на порядку денному питання ефективності міжнародних механізмів контролю миру та врегулювання конфліктів [2]. Водночас такі операції стали досліджуваними й з огляду на їхнє використання як інструменту розширення присутності (військової, політичної) тієї чи іншої держави у тому чи іншому регіоні. Таким чином, геополітична боротьба за вплив розширила потенціал застосування міжнародних інституцій для легітимізації такої діяльності.

Неприховану міжнародну стривоженість викликають й інші сфери політики. Сполучені Штати, Китай, Росія та багато інших країн не підтримують діяльність Міжнародного кримінального суду, обмежуючи тим самим його юрисдикцію. Згідно з утвердженням Генерального секретаря ООН 2004 року щорічною доповіддю на найвищому рівні, основний глобальний багатосторонній режим, який відповідає за поширення та захист прав людини «потерпає від браку легітимності, ставлячи під сумнів всезагальну репутацію Організації Об'єднаних Націй» [3]. Кіотський протокол з контролю за кліматичними змінами знаходиться під загрозою внаслідок того, що ключові держави відмовились його підписати. Кліматична Хартія нещодавно ухвалена стала певним проривом у сфері захисту навколишнього середовища. Натомість, і в цьому випадку ми спостерігаємо відмінності у підходах до цього питання ключових міжнародних акторів, котрі в силу власних економічних інтересів домінування неохоче приєднуються до процесу обмеження шкідливих викидів у атмосферу тощо.

До останнього часу доволі часто можна було почути тезу, що виклики багатостороннім інститутам пов'язані з концепцією військового та економічного домінування США у так званому однополярному світі. Хоча сьогодні ми все чіткіше спостерігаємо зміщення акцентів від монополярності до щонайменше поліполярності міжнародних відносин, а відтак і зміни парадигми подальшого розвитку міжнародної системи та, відповідно, міжнародних інституцій.

Чи знаходяться цінності та інститути багатосторонніх відносин у загрозі, або й навіть у кризі? Це питання є доволі комплексним. По-перше, існують системні (чи структурні) виклики: виклики, що впливають з структури та природи міжнародної системи, включаючи еволюцію державного суверенітету й природу та вплив різних типів акторів. Класична модель багатосторонніх відносин заснована на стабільних відносинах регулярного характеру між життєздатними державами за «вестфальською» моделлю міжнародних відносин, згідно з якою, держави – головні актори, які зберігають свою незалежність та територіальну цілісність. Проте існують певні концептуальні та практичні обмеження. Багато спостерігачів погоджуються з точкою зору П. Хейнбекера, що Статут ООН «написаний в іншому столітті та для іншого століття» [5]. Не всі держави повинні бути однаково життєздатними; у світі, що розвивається, для багатьох держав характерні певні слабкості та поразки. Дійсно, неоднорідність держав – основне джерело широкого спектру нагальних проблем. Одна з головних цілей міжнародних організацій – підтримання міжнародного миру та безпеки серед держав, хоча переважна більшість збройних конфліктів носить внутрішній, а не міжнародний характер, хоча нерідко їхні наслідки відчуваються і в сусідніх державах. Традиційна проблематика безпеки – доволі актуальне питання і сьогодні, хоча більшість жорстоких конфліктів виникає поза межами класичної міждержавної парадигми. Хоча у міжнародних організацій нема законних способів втрутитись у громадянську війну, їм доволі складно дійти консенсусу чи вивести єдину доктрину з питання ролі та відповідальності міжнародної спільноти у громадянській війні.

З іншого боку, доволі часто збройні конфлікти, які виникають на території держав, стають формою впливу однієї держави на іншу. Як засвідчує аналіз операцій з підтримання миру, що проводилися у формі воєнного втручання третіх країн чи коаліцій, частина з них опосередковано спрямована на збільшення присутності держави-гегемона у тому чи іншому регіоні [2]. З огляду на цілі держави-контрибутора такої місії доволі частим є прагнення до міжнародної легітимності такого роду операцій. Окремим масивом у цьому контексті стоять сучасні конфлікти на європейському континенті, які поряд із близькосхідною проблематикою займають помітне місце в європейській політиці. Спільною характерною рисою збройних конфліктів у державах колишніх республіках Союзу РСР залишається наявність російського чинника у цих конфліктах, а часто й безпосередня військова залученість і присутність. Створення поясу конфліктів стало для сучасної Росії одним з концептів зовнішньої політики та воєнної стратегії. При цьому доволі часто саме

риторика «громадянської війни» залишається головним аргументом до російського втручання у врегулювання того чи іншого конфлікту. Особливе місце займає збройний конфлікт Росії супроти України, який набрав ознак військової агресії з окупацією частини суверенної території держави. При цьому міжнародні інституції змогли виявити стурбованість щодо ситуації в російсько-українських відносинах.

Незаперечним фактом залишається надання Україні широкої як політичної, так і військово-технічної допомоги. Тим не менше, за останні роки як в рамках ООН, так і ОБСЄ, вдалося ухвалити декілька міжнародно-правових документів, у яких засуджують дії Росії, але жодних інструментів силового характеру в цих міжнародних інституціях не передбачено [1]. Це ставить перед міжнародною спільнотою питання адаптації міжнародних інституцій до сучасних умов, оскільки важко уявити державу-члена міжнародної організації, котра порушуючи принципи діяльності організації, перебуваючи в керівних органах цієї структури, порушувала її основоположні принципи. Хоча доволі цікавим у цьому контексті є спостереження Д. Болтона щодо підходів США до участі в діяльності міжнародних організацій. Він пише, що США «ніколи не повірять, що формальна участь країни в антитерористичній конвенції ООН чи її членство в багатосторонніх режимах обов'язково свідчитиме про її істинні наміри» [18]. Таку позицію можна застосувати й до інших держав, які претендують на роль арбітрів світової політики (Росія, КНР тощо.)

В більш загальному сенсі, під загрозою знаходиться сам суверенітет, в чому знову ж таки не останню роль грають багатосторонні відносини. Державний суверенітет залишається первинною характеристикою міжнародної системи. Тим не менше, легалістична модель міжнародної політики (що базується на приматі суверенної автономії та суверенної рівності, при котрій внутрішні форми правління держав не беруться до уваги, поки вони відповідають міжнародним нормам) багато в чому явно відірвана від реальності. Як зазначає А.-М. Слотер, «членство в Організації Об'єднаних Націй більше не підтверджує суверенний статус і не служить щитом від небажаного втручання у внутрішню компетенцію держави» [17]. Це поклало початок солідаристській нормі «індивідуального суверенітету», згідно якої легітимність державного суверенітету ґрунтується не лише на контролі території та міжнародному визнанні, а й дотриманні певних стандартів прав людини та добробуту громадян.

Звідси випливає, що під знаком питання знаходиться суверенітет тих держав, котрі не бажають чи не спроможні дотримуватись певних базових стандартів прав людини. Простим прикладом такої ідеї служить «гуманітарна інтервенція» – використання військової сили з метою захисту людей, хоча розширений діапазон міждержавних норм та процесів у відношенні прав людини та правління також підкреслює нормативну загрозу звичним принципам суверенітету у вузькому сенсі цього поняття. По-суті, існуючі міжнародні організації опираються на тлумачення державного суверенітету у вузькому сенсі, і ставлять суверенітет та невтручання вище прав людини.

Деякі аналітики можуть не погоджуватись з тим, що права людини стають все більш важливим фактором у міжнародній політиці, що вони обумовлюють суверенітет [14]. Проте, тут йдеться не про розвиток суверенітету. Традиційно державний суверенітет складається з контролю над територією, незалежності та взаємного визнання. В історії існувало безліч випадків, коли у держави всі ці фактори були відсутні, та міжнародна спільнота продовжує акцентувати увагу на нормі суверенітету, ніяк не бажаючи будь-яким чином послабити даний інститут. Тим не менше, ідею суверенітету стає все важче підтримувати у тих випадках, коли держави не бажають чи не можуть дотримуватись навіть найфундаментальніших основ інституту суверенітету, особливо якщо це може неабияк відгукнутись у сусідніх державах. Воно може вилитись у різні форми – зникнення життєздатного органу державної влади, незадоволення прав та потреб громадян, а також відсутність цілеспрямованих відносин з іншими міжнародними утвореннями. Більше того, недостатній контроль над територією, транскордонне переміщення нелегальних форм діяльності і потоки біженців впливають на інші держави. До того ж, вестфальський порядок ще більше руйнує пов'язаність певних країн з тероризмом, зброєю масового знищення та іншою «неправомірною» діяльністю. Через те, що Президент Буш називає «смертоносним поєднанням незаконних режимів, терористичних мереж та зброї масового вбивства», консервативним вищим чиновникам США слід повністю переосмислити концепцію суверенної рівності [13].

По-суті сучасні реалії міжнародної політики також кидають виклик шляху, де з'явилося вивчення багатосторонніх відносин. Традиційно аналіз багатосторонніх відносин ґрунтувався на раціональних, унітарних і автономних акторах, які дотримуються однакових правил логічної поведінки, незалежно від соціологічних факторів чи обставин всередині країни. Тим не менше, соціологічні перспективи

стають все більш важливими для розуміння того, як діють багатосторонні відносини [19]. Система не може повністю контролювати поведінку держави (як це стверджує концепція неореалізму); свою роль тут відіграють і внутрішні політичні та культурні фактори, й актори в особі інститутів громадянського суспільства.

Різними шляхами і з багатьох причин виклик конвенційній моделі державного суверенітету як основі багатосторонніх відносин представляє собою і виклик формально закріпленим багатостороннім відносинам. З початком XXI століття слід визнати неоднозначну і, можливо, дещо незручну істину: концепція однакової легітимності держав – тобто те, що всі держави наділені рівними правами на законну повагу, суверенні прерогативи й непорушність територіальної цілісності – не є загальноприйнятими.

Водночас слід зазначити, що сучасним багатостороннім інститутам щодо реалізації управління у міжнародній системі, яка певною мірою є монополярною, загрожують виклики з боку гегемонів або держав, що прагнуть таку гегемонію встановити. Завдяки певній економічній та військовій перевазі США може на власний розсуд прислухатись до міжнародних організацій. Виправдовуючи початок військової операції США в Іраку, міністр оборони США Дональд Рамсфельд заявив, що одним з найважливіших уроків, які винесено внаслідок боротьби з тероризмом було те, що «місія повинна визначати коаліцію, а не коаліція місію» [15]. Саме з такими міркуваннями США та її союзники 2003 року розпочали війну в Іраку без прямого дозволу з боку ООН. Крім того, в інших галузях багатосторонніх відносин США не визнали Міжнародний кримінальний суд та Кіотський протокол з кліматичних змін, підняли питання про створення превентивної сили поза рамками структури ООН для усунення потаємних загроз безпеці, не дотримали численних багатосторонніх угод з контролю за озброєнням, а також організували та очолили ініціативу зі зміцнення безпеки, яка стала альтернативою домовленості про незаконне переміщення зброї масового знищення. Оцінюючи стратегію США початку XXI століття Г. Д. Ікенберрі зазначив, «новітня неоімперіалістична велика стратегія Америки погрожує розірвати основи міжнародного співтовариства» [6]. Разом з тим, стрімкі зміни у міжнародній системі обумовлюють необхідність переосмислення підходів до реформування багатосторонніх механізмів співробітництва. Важливим трендом сучасних міжнародних відносин залишається презумпція суверенної рівності, що базується на міжнародному праві, яка, будучи завжди доволі сумнівною нормою, розпадається та нівелюється. Очевидним залишається те, що перспектива реформування, а, отже, адаптації міжнародних організацій до сучасних процесів міжнародного співробітництва можлива лише через приведення існуючих міжнародних інституцій до відповідності структурі, змісту та якості сучасних міжнародних відносин. У цьому ключі важко не погодитися з думкою членів робочої групи США із питань реформи ООН Н. Гінґріча та Дж. Мітчелла, що «виклики та проблеми, з якими зіштовхнулась ООН можуть бути врегульовані лише через послідовні та узгоджені дії справжніх демократичних держав світу» [4]. Мабуть важко не погодитися з тим, що таке твердження можна з успіхом застосувати й до проблеми реформування інших безпекових інституцій, покликаних забезпечити надійний мир та повагу до суверенних прав держав світу.

Таким чином, сучасний стан розвитку міжнародної співробітництва загалом та міжнародних інституцій багатостороннього співробітництва засвідчує невідповідність існуючому міжнародному порядку. Новітні тенденції геополітичного протистояння на міжнародній арені, спроба відновлення гегемонії через регіональне протистояння та глобальне суперництво спричинило створення ситуації невідповідності структури та механізмів узгодження інтересів та суверенних прав держав на міжнародній арені. Відтак, наростаюча загроза миру у світі зумовлює необхідність подальшого глибокого аналізу шляхів врегулювання протиріч та необхідність адаптації (реформування) як підходів до діяльності, так і функціонування міжнародних організацій та міжнародних режимів у відповідності з новими умовами. Водночас питання реформування міжнародних організацій як структурно, так і по суті, залишається важливим елементом розробки та переосмислення для міжнародно-політичної науки.

Бібліографічний список:

1. Кучик О. С. Система європейської безпеки в умовах гібридних викликів російсько-української війни // Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки». (Львів, 13 травня 2021 р.) Упорядники: Мальський М.З., Кучик О.С., Вовк Р.В. Львів, факультет міжнародних відносин ЛНУ імені Івана Франка, 2021 С. 78–81.
2. Кучик О. С. Співвідношення державного інтересу та міжнародної легітимності в здійсненні операцій з примусу до миру під егідою міжнародних організацій // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. Випуск 47. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 44–54.

3. A More Secure World: Our Shared Responsibility, Report of the Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change, Report of the Secretary-General to the General Assembly, A/59/565. – 2 December 2004.
4. American Interests and UN Reform, Report of the Task Force on the United Nations. – Washington DC: United States Institute of Peace, 2005.
5. *Heinbecker Paul*. Washington's Exceptionalism and the United Nations // *Global Governance*. – Vol. 10. – № 3. – 2004. – P. 273.
6. *Ikenberry G. J.* America's Imperial Ambition // *Foreign Affairs*. – Vol. 81. – № 5. – 2002. – P. 45.
7. *Keohane R. O.* International Institutions: Two Approaches // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 48–49.
8. *Keohane R. O.* Power and Governance in a Partially Globalized World. – London: Routledge, 2002.
9. *Keohane R. O.* Reciprocity in International Relations // *International Organization*. – Vol. 40. – № 1. – 1985. – P. 1–27.
10. *Krasner S.* International Regimes. – Ithaca, NY: Cornell University Press, 1983.
11. *Krasner S. D.* Structural Causes and Regime Consequences // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 97.
12. *Mansfield E. D.* The Organization of International Relations // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 3.
13. President Bush Addresses UN General Assembly, 23 September 2003.
14. *Rabkin J.* Law without Nations? Why Constitutional Government Requires Sovereign States. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005.
15. Remarks as prepared for Secretary of Defense Donald Rumsfeld, the National Defense University in Washington, DC, Thursday, 31 January 2002. – Available at: http://www.oft.osd.mil/library/library_files/speech_136_rumsfeld_speech_31_jan_2002.doc.
16. *Ruggie J. G.* Multilateralism: The Anatomy of an Institution // *Multilateralism Matters: The Theory and Praxis of an Institutional Form*, ed. John Gerard Ruggie. – New York: Columbia University Press, 1993.
17. *Slaughter A.-M.* Security, Solidarity, and Sovereignty: The Grand Themes of UN Reform // *The American Journal of International Law*. – Vol. 99. – № 3. – 2005. – P. 620.
18. Speech of John R. Bolton, Under-Secretary for Arms Control and International Security, on «Beyond the Axis of Evil: Additional Threats from Weapons of Mass Destruction», to the Heritage Foundation, Washington DC, 6 May 2002.
19. State, Society, and the United Nations System: Changing Perspectives on Multilateralism / Keith Krause and W. Andy Knight, eds. – Tokyo: UNU Press, 1995.

References:

1. *Kuchyk O. S.* *Systema yevropeiskoi bezpeky v umovakh hibrydnykh vyklykiv rosiisko-ukrainskoi viiny // Ukraina v umovakh transformatsii mizhnarodnoi systemy bezpeky*. (Lviv, 13 travnia 2021). Lviv, 2021 – P. 78–81.
2. *Kuchyk O. S.* Spivvidnoshennia derzhavnogo interesu ta mizhnarodnoi lehitymnosti v zdiisnenni operatsii z prymusu do myru pid ehidoiu mizhnarodnykh orhanizatsii // *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny*. Vypusk 47. Lviv, 2019. P. 44–54.
3. A More Secure World: Our Shared Responsibility, Report of the Secretary-General's High-level Panel on Threats, Challenges and Change, Report of the Secretary-General to the General Assembly, A/59/565. – 2 December 2004.
4. American Interests and UN Reform, Report of the Task Force on the United Nations. – Washington DC: United States Institute of Peace, 2005.
5. *Heinbecker Paul*. Washington's Exceptionalism and the United Nations // *Global Governance*. – Vol. 10. – № 3. – 2004. – P. 273.
6. *Ikenberry G. J.* America's Imperial Ambition // *Foreign Affairs*. – Vol. 81. – № 5. – 2002. – P. 45.
7. *Keohane R. O.* International Institutions: Two Approaches // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 48–49.
8. *Keohane R. O.* Power and Governance in a Partially Globalized World. – London: Routledge, 2002.
9. *Keohane R. O.* Reciprocity in International Relations // *International Organization*. – Vol. 40. – № 1. – 1985. – P. 1–27.
10. *Krasner S.* International Regimes. – Ithaca, NY: Cornell University Press, 1983.
11. *Krasner S. D.* Structural Causes and Regime Consequences // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 97.
12. *Mansfield E. D.* The Organization of International Relations // *International Organization*. – New York: Harper Collins, 1994. – P. 3.
13. President Bush Addresses UN General Assembly, 23 September 2003.
14. *Rabkin J.* Law without Nations? Why Constitutional Government Requires Sovereign States. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005.

15. Remarks as prepared for Secretary of Defense Donald Rumsfeld, the National Defense University in Washington, DC, Thursday, 31 January 2002. – Available at: http://www.oft.osd.mil/library/library_files/speech_136_rumsfeld_speech_31_jan_2002.doc.

16. Ruggie J. G. Multilateralism: The Anatomy of an Institution // Multilateralism Matters: The Theory and Praxis of an Institutional Form, ed. John Gerard Ruggie. – New York: Columbia University Press, 1993.

17. Slaughter A.-M. Security, Solidarity, and Sovereignty: The Grand Themes of UN Reform // The American Journal of International Law. – Vol. 99. – № 3. – 2005. – P. 620.

18. Speech of John R. Bolton, Under-Secretary for Arms Control and International Security, on «Beyond the Axis of Evil: Additional Threats from Weapons of Mass Destruction», to the Heritage Foundation, Washington DC, 6 May 2002.

19. State, Society, and the United Nations System: Changing Perspectives on Multilateralism / Keith Krause and W. Andy Knight, eds. – Tokyo: UNU Press, 1995.

Kuchyk O. S. Adaptation of international security organizations in terms of the latest challenges to international security system

The activity of institutions of multilateral cooperation in the security sphere is a hot issue of modern international relations within the rapid changes in the development of bilateral and multilateral cooperation between states. Changing priorities and tasks shape the new quality of interstate cooperation and the emergence of «new» geopolitical aspirations of states in the international stage. The issue of reforming and adapting international organizations is becoming one of the most important for maintaining the presence of international organizations as institutions and mechanisms for regulating cooperation regimes.

Nowadays the system of international relations as a complex multicomponent macrosystem is undergoing drastic changes due to growing regional confrontation and rivalry, escalation of the conflict on regional and global levels, increasing problems of global and regional scale in different areas of interstate cooperation. Thus, it is possible to make assumptions about the aggravation of effective functioning of the international security system, ensuring the stability and peace in interstate cooperation due to various mechanisms of bilateral and multilateral cooperation. Hence, it can be argued that security international organizations remains one of the effective mechanisms of the international security system and are mechanisms of collective activity.

The analysis of the activity of organizations testifies to the urgency of the issue of adaptation to new challenges and threats and the need to develop effective mechanisms for reforming the activities of such institutions to the modern system of interstate cooperation in the security sphere.

The current state of development of international cooperation in general and international institutions of multilateral cooperation shows inconsistency with the existing international order. Recent trends in geopolitical confrontation in the international stage, attempts to restore hegemony through regional confrontation and global rivalry have led to an inconsistency in the structure and mechanisms of reconciling the interests and sovereign rights of states in the international arena. Thus, the growing threat to world peace necessitates further scientific analysis of ways to resolve conflicts and the need to reform approaches to the activities and functioning of international organizations and international regimes in accordance with the new order. At the same time, the issue of reforming international organizations, both structurally and in essence, remains an important element of development and rethinking for international political science.

Keywords: international security, international organizations, adaptation, reform, UN system.